

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksb.: Ole Christian Skogstad
e-post: fmnoosk@fylkesmannen.no

Tlf:

Vår ref: 2013/2083

Deres ref:

Vår dato: 15.05.2013

Deres dato: 26.02.2013

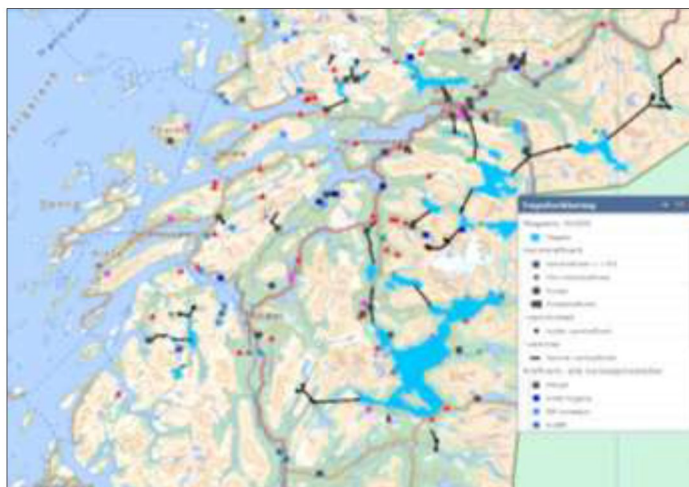
Arkivkode: 561

Uttalelse til ti søknader om konsesjon for bygging av småkraftverk- Hemnes

Fylkesmannen i Nordland viser til oversendelse datert 26.02.13 fra NVE vedlagt ti søknader om konsesjon for bygging av småkraftverk i Hemnes kommune.

Hemnes og Rana kommuner utgjør et av de mest utbygde delene av Nordland (figur 1). Det følgende er en samlet uttalelse fra Fylkesmannen til forelagte konsesjonssøknader. Konklusjonene gjengis i følgende tabell:

Kraftverk	Konsekvenser	FMs vurdering
Lendingelva kraftverk	Stor	Innsigelse
Valåga kraftverk	Middels/stor	Frarådning
Mørkbekken kraftverk	Middels/stor	Frarådning
Vollbekken kraftverk	Middels	Fraråder omsøkte alt.
Sagelva kraftverk	Liten/middels	Moderat konfliktgrad
Sørbukta kraftverk	Middels	Kritisk
Brattåga kraftverk	Liten/middels	Moderat konfliktgrad
Jamtjordbekken kraftverk	Liten/middels	Moderat konfliktgrad
Melandsbekken kraftverk	Liten/middels	Moderat konfliktgrad
Bjurbekken kraftverk	Middels	Alternativ inntakspunkt

Figur 1. Oversikt over vannkraftanlegg i nordre og midtre del av Helgeland. Kilde: NVE Atlas.

Lendingelva kraftverk

Lendingelva kraftverk (søker: Miljøkraft Nordland AS) vil utnytte et fall på 126 meter mellom kote 532 og kote 406, samt regulere Grønvatnet med 0,5 m. Rørgata på 760 m skal legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges ingen nye permanente veier for prosjektet.

Middelvannføringen ved inntaket er 2,1 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 4,2 m³/s. Kraftverket vil få en installert effekt på 4,2 MW, og skal etter planen produsere 14,2 GWh, alternativt 13,5 GWh uten reguleringen av Grønvatnet. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 830 m i Lendingelva. Det planlegges slipp av minstevannføring på 600 l/s om sommeren og 200 l/s om vinteren.

Innsigelse

Ut fra områdets og elvas verdi for naturmangfold og friluftsliv, og elvas betydning som landskapselement, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om konsesjon for utbygging av Lendingelva kraftverk. Innsigelsen fremmes med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6.

Fylkesmannens begrunnelse

Berggrunnen i området domineres av glimmerskifer og glimmergneis, med en del innslag av kalkspatmarmor og dolomitmarmor. Den kalkholdige berggrunnen har dannet grunnlag for karstformer mange steder, og gir gunstige betingelser for plantelivet. Grøndalen meget verdifullt naturområde, og det er i dette området registrert flere naturtyper.

Grøndalselvas delta er i DNs naturbase registrert som et viktig ferskvannsdelta, og får tilført betydelige mengder breerodert materiale fra Okstindbreen. Deltaet er dekt av frodige gras- og starrmyrer og vierkjerr, og fungerer som en viktig fuglebiotop, særlig for vadefugler. Det er registrert yngling av toppand, enkeltbekkasin og rødstilk i området, og vannet fungerer som myteområde for sjørør (NT). Videre er kvinand, brunnakke og strandsnipe observert i Grønvatnets utløpsområde, og i øvre og stilleflytende del av Lendingelva. Aktivt delta er i Norsk rødliste for naturtyper 2011 kategorisert som nær turet (NT). Selv om inntaket er planlagt lokalisert til Grønvatnets utløpsområde, vil vannstandshevingen i Grønvatnet innvirke på deltaområdet. Deltaområdet vil sannsynligvis bli mer utsatt for erosjon og utvasking ettersom store deler av naturtypen ligger i reguleringssonen. Dette vurderes som middels negativt for naturtypen. Grøndalselvas delta utgjør et av ca. 20 innlandsdelta på Helgeland, og det eneste i Hemnes kommune. Forringelse av det her aktuelle deltaet vil medføre at forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 blir vanskelig å oppnå på kommunalt nivå. Dette understreker viktigheten at det ikke bør tillates tiltak som har negativ innvirkning på deltaet.

Den svært viktige naturtypen «Gammel lauvskog», de viktige forekomstene av «Kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti» og «Rikmyr», samt de lokalt viktige naturtypene «Slåtte- og beitemyr» og «Bjørkeskog med høystauder» vil ikke, eller i liten grad, bli negativt påvirket av utbyggingen. Disse synliggjør imidlertid at området er av stor betydning for naturmangfoldet. Det ble under befaring registrert bekkekløfter i midtre og nedre del av elva. Det ble ikke påvist rødlistede arter her, og bekkekløftene er ansett å være av lokal verdi.

Området har relativ stor artsrikdom og produktivitet, men hvor innslaget av sjeldne og truede arter synes å være begrenset. Det ble funnet en del kryptogamer i nærheten av Lendingelva. I følge Ihlen (2008) forekom den mest interessante kryptogamfloraen ved kote 470. Her var

det store forekomster av skorpelavene *Aspicilia supertengens* og *Lecanora cf argopholis*. Funnet av *Aspicilia supertengens* er spesiell fordi arten bare er kjent fra noen få steder i Norge. Den tilhører en slekt som taksonomisk er dårlig kjent, og derfor ikke vurdert for rødlisten.

Lecanora argopholis vokser både på kalkholdige bergarter og silikatbergarter og har spredte forekomster i Norge. I følge Artskart er den fra tidligere kun kjent ved en lokalitet i Nordland. Fra Sør-Trøndelag til Finnmark forekommer den spesielt spredt. Ved denne lokaliteten ble også den nær truede mosen setertrompetmose (*Tayloria splachnoides*) funnet. Arten er innsamlet fra 18 i hovedsak subalpine (frodige) bjørkeskoger til lavalpine lokaliteter fra Telemark til Nordland, hvor hovedutbredelsen synes å være rundt Dovrefjell. I Nord-Norge finnes den svært sparsomt, hvor påviste eksemplarer stort sett finnes i indre Salten. Opplysninger om habitat er svært mangelfullt, men arten synes ikke å være spesielt ekskrementavhengig, men ulike nitrogenrike småhabitater av råtekarakter på jord og stein kan være viktig for arten. Påvirkningsfaktorer er vanskelig å bedømme, men redusert vannføring i Lendingelva har trolig ingen innvirkning på denne forekomsten.

På grunn av mangfoldet i artssammensetningen er floraen samlet sett interessant i regional sammenheng. Lendingelva deler seg opp i flere elveløp i nedre del. En vannføringsreduksjon vil føre til at flere av elveløpene sannsynligvis vil bli tørrlagte. Redusering vannføringen vil generelt gi et tørrere lokalklima langs Lendingelva, og tilgjengelig areal for fuktkrevende moser og lav blir redusert. Sommeren er en viktig periode i vekstsesongen for moser og lav, og en redusert vannføring vil ha en negativ effekt på lav- og mosefloraen i denne perioden. Redusert vannføring vil sannsynligvis også føre til at flere tørketålende arter kan etablere seg.

Kommer man seg et stykke unna Bleikvatnet er det en bedre inngrepsstatus, og området fremstår med et uberørt preg. Influensområdet ligger som et godt utgangspunkt for turer til både Oksfjelltindan og isbreen. Området, inkludert Leningelva, er av stor betydning for naturmangfoldet. Sammenholder man dette med områdets betydning for friluftsliv og landskapsrom overstiger de negative konsekvensene helt klart fordelene ved et slikt inngrep. Fjellområder er generelt svært sårbare for inngrep. I et område med betydelige inngrep må naturområder uten eller med få tekniske inngrep ansees å være en knapp ressurs, og følgelig av stor verdi å ivareta.

Fylkesmannen fremmer med bakgrunn i det forannevnte innsigelse til omsøkte utbygging.

Valåga kraftverk

Valåga kraftverk (søker: Fjellkraft AS) vil utnytte et fall på 236 meter mellom kote 261 og kote 25. Inntaket er planlagt i eksisterende magasin for Korgen vannverk. Vannveien er planlagt som nedgravde rør over en strekning på ca. 1,6 km. Det er oppgitt et behov for bygging av ca. 100 meter permanent adkomstvei til kraftstasjonen. En midlertidig anleggsvei vil følge rørgata. Middelvannføringen ved inntaket er 0,5 m³/s, og omsøkt slukeevne er 0,95 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,7 MW og vil ifølge søknaden produsere ca. 5,8 GWh i et middels år. Det er planlagt å slippe minstevannføring på 15 l/s hele året.

Fylkesmannens vurdering

Det er mye kalkholdig berggrunn i influensområdet, f.eks. kalkspatmarmor, glimmerskifer, amfibolitt, kalkglimmerskifer og kalksilikatgneis. Dette er rike og til dels løse bergarter som avgir plantenæringsstoffer.

De største negative virkningene av omsøkte kraftutbygging er knyttet til forekomsten av den viktige naturtypen «Bekkekløft og bergvegg» mellom høydekotene 200 og 55 og den lokalt viktige bekkekløften mellom høydekotene 45 og 25. I nedre del av denne bekkekløften er det en tydelig og viktig forekomst av naturtypen «Fossesprøytzone».

I følge BM-rapporten består epifyttfloraen på gran for det meste av vanlige arter, men i nedre del av den største bekkekløften er det spesielt på selje, og delvis også på gran og gråor, flere arter fra lungeneversamfunnet. På de vertikale bergveggene i bekkekløften er det artsrikt med flere svakt kalkkrevende arter, som for eksempel bergkrokodillemose, dverglommemose, putevrímose, dvergjamne, gulsildre og rødsildre. På stein og berg nær berørt elvestrekning ble det registrert vanlige fuktighetskrevende arter. På vertikale berg påvirket av fosserøyken fra fossesprøytsonen ble andre fuktighetskrevende arter påvist. Fosseberg er en rødlistet naturtype og da vurdert som nær truet.

Etter naturmangfoldloven § 10 skal tiltakets samlede virkninger på naturmangfoldet vurderes ut fra den samlede belastningen disse er eller vil bli utsatt for. Alle inngrep som endrer fuktighets- og lysforholdene i forekomstene av naturtypen er en trussel for mangfoldet. Intakte kløfter på kalk nedenfor skoggrensen med en elv som skaper stabil og høy luftfuktighet, samt fosserøyk, er sjeldent forekommende. «Bekkekløft og bergvegg» er registrert ved ca. 50 lokaliteter i Nordland, jfr. DNs naturbase. Den her aktuelle naturtypeforekomsten utgjør en av få bekkekløfter i Hemnes kommune. Det er kun registrert fire andre forekomster av naturtypen i kommunen, hvorav det til lokalitet Reinåga er knyttet stor usikkerhet om den faktisk oppfyller kravene for typiske "bekkekløftdefinisjonen". Spjeltfjellva er den viktigste forekomsten, mens de to siste lokalitetene, Bjurbekken ved Bjerkli og Durmålsbekken, er kun vurdert som lokalt verdifull.

Når det gjelder fossesprøytsoner, er det i følge DNs naturbase ingen registrerte fossesprøytsoner i Hemnes kommune. For Nordland er det kun kjent ti forekomster av denne naturtypen. På landsbasis er det registrert 180 forekomster med fossesprøytzone, hvorav kun 41 er kategorisert som svært viktig.

Bekkekløftene i Valåga er allerede negativt påvirket som følge av oppdemningen av Svarttjønnna. Dette til tross er kløftene og fossesprøytsonen verdifulle. Reduksjon i vannmengden gjennom kløfta medfører mindre fuktigheten og forandringer i vegetasjonsbildet med desimering av de fosserøykbetingede vegetasjonstypene. Fylkesmannen vurderer ikke at den planlagte minstevannføringen er tilstrekkelig for å opprettholde de lokalklimatiske forholdene og dermed opprettholde den fuktavhengige vegetasjonen. Trusler mot naturtypene oppfattes først og fremst å være knyttet til tilstandsendring, endret flomsyklus og vannmengde. En eventuell utbygging av Valåga kraftverk vurderes som uheldig. Reduksjon av vannføringen vil sannsynligvis ødelegge naturtypeforekomsten, noe som igjen vil ha store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i både kommunen og fylket. Dette vil igjen kunne vanskeliggjøre oppnåelse av forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 på lokalt og regionalt nivå.

Fra BM-rapporten gjengis følgende om botaniske forekomster i området:

Karplante-, mose- og lavfloraen består for det meste av vanlige arter for de registrerte vegetasjons- og naturtypene i tiltaks- og influensområdet til planlagt Valåga kraftverk. Karplante-, mose- og lavfloraen er vurdert å ha middels verdi, mest fordi det er et

*stort arts mangfold i lokal og regional målestokk og fordi det er flere kalkkrevende arter på bergveggene i bekkekløften. På befaringen den 19. september 2012 ble gubbeskjegg (NT) registrert på gran i avgrenset bekkekløft (figur 7) og skorpelaven *Bacidina inundata* (NT) på steinblokker og berg i og nær elveløpet i nedre del av den største bekkekløften (figur 7).*

De registrerte områdene med naturtypene bekkekløft og bergvegg og fossesprøytsone påvirkes negativt av redusert vannføring og redusert luftfuktighet. Det er spesielt for fuktighetskrevende arter på bergveggene og langs elveløpet at dette er negativt. Artssammensetningen kan endre karakter ved at mer tørketålende arter på sikt vil utkonurrere de mer fuktighetskrevende. her. Gubbeskjegg (NT) mest utsatt for skogbruk og delvis også luftforurensninger og forventes derfor ikke å bli negativt påvirket av redusert vannføring. Det er imidlertid en forutsetning at skogen hvor den finnes skjermes for hogst og inngrep i forbindelse med utbyggingen. Skorpelaven *Bacidina inundata* (NT) er sårbar for regulering av vannstand og forsvinner raskt ved neddemming eller tørrlegging. Arten vil påvirkes negativt av omsøkte utbygging, og vil sannsynligvis reduseres i mengde.

Vandringshinderet for fisk i Valåga består av et 10 til 15 meter høyt fosseberg like oppstrøms den planlagte kraftstasjonen. Elva renner stort sett med slak helning på hele strekningen nedenfor vandringshinderet og til utløpet i Røssåga. Dette er et viktig gyte- og oppveksthabitat for sjørretbestanden i Røssågavassdraget. Strekningen fungerer til en viss grad også som gyte- og oppvekstområde for laks. Tiltaket medfører redusert vannføring på elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon, noe som igjen vil medføre en liten reduksjon av gyte- og oppvekstareal for anadrom laksefisk. På bakgrunn av dette vurderer Fylkesmannen de negative konsekvenser for akvatisk miljø som liten-middels.

Til tross for eksisterende påvirkning av vassdraget, vurderes naturmangfoldet å være av såpass stor verdi at Fylkesmannen fraråder konsesjon for omsøkte utbygging.

Mørkbekken kraftverk

Mørkbekken kraftverk (søker: Norsk Grønnkraft AS) vil utnytte et fall på 157 meter mellom inntak på kote 846 og kraftstasjon på kote 689. Rørgata på 1,3 km legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges ingen nye permanente veier for prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 1,04 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 2,44 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,1 MW, og skal etter planen produsere 9,2 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1,3 km i Mørkbekken. Søker har planer om å slippe 65 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren i minstevannføring. Kraftstasjonen vil bli lokalisert like oppstrøms inntak for eksisterende kraftverk til Statkraft.

Fylkesmannens vurdering

Berggrunnen i influensområdet består hovedsakelig av ulike glimmerskifre i nedre deler, og kalksilikatgneis i øvre deler. Disse bergartene har varierende egenskaper, og kan avgi en del plantenæringsstoffer. Inntrykket til Ecofact under feltbefaringene var at selve berggrunnen var relativt basefattig, men at løsmassene i influensområdet er av betydning for det biologiske mangfoldet. Stedvis ble det også påvist noe basekrevende vegetasjon.

De nær truede artene reinstarr og jøkelstarr ble påvist inn mot det definerte influensområdet. Disse artene kan like gjerne finnes innenfor influensområdet, da disse er vanskelige å oppdage. Jøkelstarr er kjent fra flere forekomster rundt Okstindan, mens reinstarr opptrer mer sjeldent. Den sterkt truede arten nordlig tinderublom er påvist i høyereliggende områder

av Gråfjellet. Jaktfalk (NT) er registrert hekkende i øvre deler av Leirskardalen, og bruker trolig influensområdet til matsøk.

Ecofact anser avgrensningen av naturtypen «Stor elveør» som tvilsom slik den er vist i DNs naturbase, og imøtegår lang på vei den faglige begrunnelsen for utpekingen av naturtypen. Fylkesmannen er for enig med Ecofact når det gjelder faktaarkes manglende konkretisering av den angivelige elveørforekomsten. Vi finner det likevel noe uheldig at det i begrunnelsen for å imøtegå tidligere avgrensning i stor grad kun vises til løsmassekartet i figur 7 i rapporten. Etter vår vurdering burde konsulenten i større grad ha beskrevet fraværet av ustabile sedimentasjonsbanker i og omkring området rundt Mørbekktjønnna. Når dette er sagt avdekker ikke ortofoto et fletteaktig mønster av sand- og grusrygger i det aktuelle området. Ecofact fremholder dessuten at et annet område (som så vidt overlapper med det som tidligere er avgrenset) gis lokal verdi i henhold til metodikken i DN håndbok nr. 13. Dette området ligger på en morenerygg på nordsiden av Okstindbreen rett nord for Mørbekktjønnna. Det er baserikt miljø som forårsakes av kalkrike sedimenter i morenematerialet. Rundt hele lokaliteten er det overgang til lavalpin fjellvegetasjon med mindre basevirkning.

Fylkesmannen legger til grunn at naturtypen «Stor elveør», som karakteriseres av nakne silt-, sand- og grusforekomster i tilknytning til elveleier, vanligvis med spredte forekomster av pionersamfunn og vierkratt, ikke forekommer her. Vi er enig i Ecofacts konklusjon om at tiltaket vil ha liten til middels negativ konsekvens for rødlistede arter, mens for terrestrisk miljø generelt er konsekvensen mellom middels og stor negativ fordi det er et stort inngrep i en verdifull naturtypelokalitet.

Omsøkte kraftutbygging vil gi store negative virkninger på inngrepsfrie naturområder i indre deler av Hemnes. Nærmere bestemt er det her snakk om et bortfall av INON sone 2 og villmarkspregede områder på henholdsvis ca. 2,5 km² og 0,5 km², mens henholdsvis ca. 5,1 km² av INON sone 1 omklassifiseres til INON sone 2. Innvirkningen vil bli noe mindre som følge av realiseringen av overføringen av vann til Mørbekken. Influensområdet ligger som et godt utgangspunkt for turer til både Oksfjelltindan og isbreen, og inngår i et viktig friluftsområde. Blant annet arrangerer turistforeningen turer fra Leirskardalen og til breen og fjelltopper i Okstindkomplekset.

Omsøkte utbygging vil virke negativt for opplevelsen av et utfartsområde som er av regional til nasjonal verdi. Det er pr. i dag et stort utbyggingspress i dreneringsområdet fra Okstindan. Etter Fylkesmannens vurdering bør det ut fra naturfaglige hensyn og av landskap- og friluftslivhensyn vises varsomhet med ytterligere utbygginger i dette området. Vi fraråder derfor innvilgning av konsesjon for Mørbekken kraftverk.

Vollbekken kraftverk

Vollbekken kraftverk (søker: Karl-Ivar Øverleir) ligger også i Leirskardalen. Kraftverket vil utnytte et fall på 460 meter mellom inntak på kote 515 og kraftstasjon på kote 55. Rørgata på 1,86 km legges i gravd/sprengt grøft. Det vil bygges ca. 300 m ny vei for adkomst til inntaket, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 0,2 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,57 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,2 MW, og skal etter planen produsere 5,8 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på knapt 2 km i Vollbekken. Søker planlegger ikke slipp av minstevannføring.

Fylkesmannens vurdering

Bekken har tidligere blitt brukt til kraftproduksjon, og det finnes rester etter tidligere installasjoner. I forbindelse med tidligere kraftproduksjon ble Sagbekken overført til Vollbekken.

I likhet med Jamtjordbekken og Melandsbekken består berggrunnen i influensområdet til Vollbekken av kvartsitt. BM-rapporten tyder imidlertid på forekomster av mer kalkrik grunn i deler av området. Det var grunnlaget for avgrensning av to lokalt viktige naturtyper på den berørte strekningen; gammel barskog ved inntak og gråor-/heggeskog i nedre del. Fra ca. kote 470 og opp til skoggrensen er skogbildet dominert av fleraldret granskog med innslag av trær eldre enn 150 år, samt spredt bjørk. Liggende og stående døde trær forekommer spredt i den eldre barskogen. I øvre del av dette området finnes den nær truede gubbeskjegg (NT) spredt. Skrukkelav, en utpreget fuktighetskrevenne art, ble også funnet i et skyggefullt parti ved elva i samme område. Det var også stedvis rik forekomst av mørke hengelaver (*Bryoria* sp.) her. Det framgår ikke av søknaden eller BM-rapporten hvilke arter det her er snakk om. Fylkesmannen poengterer at det innenfor slekten *Bryoria* forekommer flere arter oppført på Norsk rødliste for arter 2010. De fleste av disse er ikke kjent forekommende i Nordland. Arten kort trollskjegg (NT) er knyttet til bergvegg i eldre, fuktig, gran- eller bjørkedominert skog, og er kjent fra kystnære områder på Helgeland.

Kort trollskjegg er utsatt for lokalklimatiske endringer (dvs. endringer i lysforhold og fuktighet). Det kan ikke på bakgrunn av foreliggende dokumentasjon utelukkes at arten kan forekomme i influensområdet. Dersom arten finnes innenfor lokaliteten for gamle barskog, vil reduksjon av vannføring i kløfta, og skoghogst i forbindelse med etablering av vannvei og atkomstvei, være uheldig.

Fylkesmannen finner å måtte legge føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 stor vekt i dette tilfellet, og fraråder konsesjon for utbygging som omsøkt. I henhold til naturmangfoldloven § 12 skal bl.a. best lokalisering velges for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet. Det anbefales derfor at inntaket flyttes nedstrøms lokaliteten av gammel barskog.

Sagelva kraftverk

Sagelva kraftverk (søker: Fjellkraft AS) vil utnytte et fall på 194 meter mellom inntak på kote 198 og kraftstasjon på kote 4. Den ca. en km lange rørgata er planlagt lagt i gravd/sprengt grøft. Det vil bygges ca. 220 m ny vei for adkomst til inntaket, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 0,388 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,97 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,5 MW, og skal etter planen produsere 4 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1,5 km i Sagelva. Søker har planer om å slippe minstevannføring tilsvarende 64 l/s om sommeren og 4 l/s om vinteren. I elva er det tidligere etablert vannmagasin som forsyner Hemnes vannverk. Vanninntaket er planlagt etablert umiddelbart etter overløp på eksisterende dam til vannverket.

Fylkesmannens vurdering

En gjennomgang av kunnskapsbasene for influensområdet avdekker ikke registrerte prioriterte arter eller arter som er klassifisert som truet eller nær truet på Norsk rødliste for arter 2010. Det er heller ikke registrert utvalgte naturtyper eller truede eller nær truede naturtyper på Norsk rødliste for naturtyper 2011.

Berggrunnen i hele influensområdet er dominert av granitt. Denne bergarten gir normalt svært basefattige forhold. Det ble imidlertid observert flere basekrevende arter langs Sagelva, noe som tyder på at det også er andre bergarter enn granitt i området. Ecofact konkluderer med at influensområdet har noe under middels verdi for biologisk mangfold. De viktigste biologiske verdiene i området er knyttet til sporadisk forekomst av gaupe (VU) og jerv (EN). Konsulentfirmaet registrerte ikke verdifulle eller truede vegetasjonstyper/naturtyper eller rødlistede arter med fast tilhold i området. Av moser og lav så er det påvist skyggenål og skjellnål som er mindre vanlige. Begge artene er kun kjent ved spredte observasjoner i Nord-Norge. Trærne, hvor de epifytiske lavene ble påvist, står ikke i nær tilknytning til elva, og lokaliteten er for liten til å kunne bli avgrenset som en naturtypelokalitet. Så fremt området ikke blir hogd, er det er ikke grunn til å tro at disse vil bli påvirket av omsøkte prosjekt.

Fylkesmannen er ikke kjent med at det forekommer fisk i elva. Hva gjelder evertebratsamfunnet vil reduksjon i vannføringen, og følgelig redusert vanddekt areal, både føre til en kvalitativ og kvantitativ forandring i bunndyrfaunaen, og da spesielt i slakere delene av Sagelva.

Inngrepsfrie naturområder vil ikke bli berørt av omsøkte tiltak. Landskapsmessig vil fysiske inngrep og redusert vannføring forringe opplevelsen av vassdraget. Dette vil igjen kunne redusere noe av friluftslivsopplevelsen. Etter det vi kjenner til er imidlertid bruken av området noe begrenset, samt at høyereliggende områder på Hemneshalvøya representerer viktigere utfartsområder.

Fylkesmannen vurderer omsøkte tiltak å forårsake moderate skader på naturmiljøet og de allmenne interessene i området.

Sørbukta kraftverk

Sørbuktelva kraftverk (søker: Statskog SF) vil utnytte et fall på 380 meter mellom inntak på kote 770 og kraftstasjon på kote 390. Det er planlagt å bruke vannet ved inntaket på kote 769 som et buffermagasin opp til kote 770. Rørgata på 2,4 km legges i nedgravd/sprengt grøft. Det planlegges å anlegge en permanent grusvei fra riksvei 806 til kraftstasjonen. Denne vil få en lengde på 2,5 km. En midlertidig anleggsvei vil bli lagt langs rørtraseen. Middelvannføringen ved inntaket er 0,36 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,80 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,5 MW, og skal etter planen produsere 8,2 GWh/år. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 3,5 km i Sørbuktelva. Det planlegges slipp av minstevannføring på 85 l/s om sommeren og 6 l/s om vinteren.

Fylkesmannens vurdering

Berggrunnen i området består i hovedsak av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Disse bergarter forvitrer lett og kan avgi næringsstoffer som planter kan utnytte. Sørbuktelva veksler mellom fosser, stryk, kulper og roligere partier i den øvre delen. I følge miljørapporten er vegetasjonen i tiltaksområdet forholdsvis ensartet med ordinære vegetasjonstyper, selv om de lett forvitrende bergarter resulterer i et økt innslag av mer frodige- og næringskrevende artsforekomster.

Undersøkelser påviste ingen rødlistede kryptogamforekomster, selv ikke i de mer fuktpåvirkede delene av elva. Hjelene/kløftene elva renner gjennom ble vurdert som relativt eksponerte. Dette sammenholdt med lite vekstsubstrat gjorde at disse områdene ikke tilfredsstilte kriteriene for naturtypen «Bekkekløft og bergvegg». Ei heller ble det påvist

tilstrekkelig fossesprøytsoner. Fylkesmannen besitter heller ikke informasjon om registrerte rødlistede arter eller naturtyper i det berørte området.

Fylkesmannen er ikke kjent med at Sørbuktelva utgjør et viktig ørrethabitat, og om det kan antas at elva ikke bidrar til produksjonen av ørret. Elva synes å ha et godt potensiale for produksjon av evertebrater. Reduksjon i vannføringen vil være negativt for det bentiske samfunnet. Det framgår ikke om omsøkte inngrep representerer en trussel mot evt. rødlistede insektsarter.

I friluftslivssammenheng vil redusert vannføring, herunder sterkt reduksjon av fossefallene, samt inngrep ved regulering av vann, inntak, kraftstasjon, massedeponi, adkomstvei og vannvei forringe opplevelsen av området. Fylkesmannen er kjent med at det foregår en del friluftsliv i dette området, men denne er nok av mer lokal betydning. I denne delen av Hemnes er det området rundt Okstindan som peker seg ut som det mest verdifulle friluftsområdet.

De største konfliktene i dette prosjektet synes å knytte seg til reduksjon av inngrepsfrie naturområder (INON). Eventuell realisering av Sørbuktelva kraftverk vil gi store negative konsekvenser for INON. Prosjektet vil medføre et bortfall av villmarkspregede områder med 9,4 km² og INON sone 2 med 5,8 km². Ca. 12,2 km² INON sone 1 vil omdefineres til INON sone 2. Etter Fylkesmannens vurdering vil omsøkte tiltak vanskeliggjøre oppnåelsen av nasjonalt mål om å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på, og da særlig i forhold til ønske om å bevare store sammenhengende INON-områder, der en del også utgjør villmarkspregede områder. Med tanke på eksisterende utbygginger, og et fortsatt stort utbyggingspress rundt Røssvatnet, står denne regionen i fare for å ha svært lite igjen av slike uberørte områder. Fylkesmannen er med bakgrunn i dette kritisk til omsøkte tiltak.

Brattåga kraftverk

Brattåga kraftverk (søker: Fjellkraft AS) er omsøkt med utnyttet fall på 200 meter mellom inntak på kote 201 og kraftstasjon på kote 1. Rørgata på 1140 m legges i gravd/sprengt grøft. Det planlegges å anlegge 1250 m anleggsvei, hvorav 250 m av denne vil bli permanent. Middelvannføringen ved inntaket er 0,89 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 2.14 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,3 MW, og skal etter planen kunne produsere 9,2 GWh/år. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på en km i Brattåga. Søker har planer om å slippe 35 l/s om sommeren og 8 l/s om vinteren i minstevannføring.

Fylkesmannens vurdering

Berggrunnen består i hovedsak av gneis og migmatitt. Disse bergartene er sure og næringsfattige, og vil i utgangspunktet danne grunnlaget for en ganske triviell og fattig flora. I store deler av nedbørfeltet og øverst i utbyggingsområdet er det tynt løsmassedekke med mye bart fjell. Nedover langs rørgatetraseen blir løsmassedekket noe tykkere, uten at dekket er spesielt næringsrikt. Brattåga renner gjennom områder med lite løsmasser og bunnen består for det meste av bart fjell. Elvestrekningen har et slakt parti ca. 200 meter nedstrøms inntaket, ellers strømmer elva i stor hastighet. Potensialet for virvelløse dyr er vurdert som lite på grunn av stor vannhastighet og lite bunnvegetasjon. Det mest interessante området for evertebrater synes å være i de øvre hundre meterne før elva faller ned mot fjorden. Reduksjon av bunndyrproduksjonen vil virke negativt for fossekallen.

Langs elva er det skog med furu og gran og noe innslag av bjørkeskog. Verken mosefloraen eller lavfloraen er spesielt rik langs Brattåga. Lungeneversamfunnet er fraværende, og det ble kun påvist vanlige arter i området. Det ble heller ikke påvist rødlistede eller andre viktige naturtyper i og langs elva. Potensialet for sjeldne eller rødlistede arter er vurdert som liten. Redusert vannføring vil kunne svekke livsgrunnlaget i og ved vannstrengen for kryptogamer. Naturverdiene innen utbyggingsområdet vurderes til å være av liten/middels verdi, og en eventuell utbygging vurderes til å gi liten negativ konsekvens.

Brattåga har en begrenset eksponering mot nord. Redusert vannføring vil gi kunne gi en svekket opplevelse av Brattåga som landskapselement fra fjorden og Materviktindområdet. En utbygging vil medføre reduksjon av INON-sone 2 med ca. 1,9 km² og av INON-sone 1 med 2,5 km². Villmarkspregede områder blir ikke berørt.

Etter Fylkesmannens vurdering vil omsøkte utbygging gi moderate negative virkninger på miljøverdiene i området.

Jamtjorbekken kraftverk

Jamtjorbekken kraftverk (søker: Fjellkraft AS) vil utnytte et fall på 464 meter mellom inntak på kote 548 og kraftstasjon på kote 84. Rørgata på 1,5 km legges i gravd/sprengt grøft. Traktorvei forbi kraftstasjonen vil oppgraderes, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 0,18 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,36 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1.2 MW, og skal etter planen produsere 3,9 GWh. Det planlegges slipp av minstevannføring på 20 l/s om sommeren og 10 l/s om vinteren.

Fylkesmannens vurdering

I hele prosjektområdet består berggrunnen av kvartsitt. Dette er en type berggrunn som forvitrer svært sent og derfor avgir lite plantenæringsstoffer. Det er ikke påvist noen rødlistede plantearter innenfor prosjektets influensområde, og sannsynlighet for forekomst av andre rødlistearter i influensområdet vurderes som liten. Det er heller ikke påvist truete vegetasjonstyper eller rødlistede eller utvalgte naturtyper som indikerer potensial for rødlistearter. Jamtjorbekken er sørvendt og bekken har ikke skåret seg dypt ned i terrenget. På grunn av fravær av fossesprutsone og bekkekløfter ble det etter det opplyste ikke samlet inn lav og moser.

Jamtjorbekken er svært bratt, og egner seg derfor ikke som gyte- og oppvekstområde for anadrom fisk. Kulverten under veien i nedre del er dessuten vanskelig å forsere for fisk. Det er ikke grunnlag for å tro at bekken utgjør spesielt viktig habitat for evertebrater.

Kraftverket vil medføre derfor medføre bortfall av INON-sone 2 på ca. 0,6 km². Redusert vannføring vil helt klart redusere opplevelsen av Jamtjorbekken i nærsone. Bekken er imidlertid lite synlig fra avstand. Fjernvirkningene vil i første omgang være knyttet til den 1,5 km lange gravde/sprenge grøften for rørgata. Landskapspåvirkningen vurderes til å bli liten til middels negativ. Fylkesmannen kjenner ikke til at influensområdet i utpreget grad benyttes til friluftslivsutøvelse.

Etter Fylkesmannens vurdering vil omsøkte utbygging gi moderate negative virkninger på miljøverdiene i området.

Melandsbekken kraftverk

Melandsbekken kraftverk (søker: Fjellkraft AS) vil utnytte et fall på 500 meter mellom inntak på kote 547 og kraftstasjon på kote 47. Rørgata på 1,9 km legges i gravd/sprengt grøft. Det vil etableres avkjørsel fra fylkesveien for adkomst til kraftstasjon, ut over dette vil eksisterende veinett benyttes i prosjektet. Middelvannføringen ved inntaket er 0,2 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 0,4 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,5 MW, og skal etter planen produsere 4,6 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1,7 km i Melandsbekken. Det planlegges slipp av 20 l/s om sommeren og 10 l/s om vinteren i minstevannføring.

Fylkesmannens vurdering

Melandsbekken ligger ca. to km lengre ned i Leirskarddalen enn Jamtjordbekken, og renner over samme næringsfattige berggrunn. Vegetasjonen er relativt lik i disse områdene. Det er heller ikke i området rundt Melandsbekken påvist noen rødlistede plantearter innenfor prosjektets influensområde, og sannsynlighet for forekomst av andre rødlistearter i influensområdet vurderes som liten. Ved kote 340 er det en del gråor på fuktig mark. Dette indikeres også av forekomst av sumphaukeskjegg.

Det er heller ikke i dette området påvist truete vegetasjonstyper eller rødlistede eller utvalgte naturtyper som indikerer potensial for rødlistearter. De få små bergvegger lange bekken er ikke nok fuktpåvirket til at disse faller inn under begrepet viktig eller svært viktig forekomst av naturtypen «Bekkekløft og bergvegg».

Bekken går stort sett i bratt terreng, og det er lite sannsynlig at fisk kan gå lenger enn ca. 90 meter opp fra samløpet med Leirelva. Eventuell utbygging vil således ikke være i stor konflikt med hensynet til anadrom laksefisk. Melandsbekken har få sakteflytende strekninger. På bakgrunn av dette forventes det ikke at ferskvannsfauunaen i bekken er spesiell stor eller spesiell.

De negative konsekvensene for landskap og friluftsliv vurderes av samme grunner som for Jamtjordbekken å være liten til middels. Også i omsøkte prosjekt vil bortfall av INON-sone 2 være marginalt (ca. 0,4 km²).

Etter Fylkesmannens vurdering vil omsøkte utbygging gi moderate negative virkninger på miljøverdiene i området.

Bjurbekken kraftverk

Bjurbekken kraftverk (søker: Fjellkraft AS) ligger i Bjurbekkdalen, og er presentert i to alternativer. Kraftverket vil utnytte et fall på 124 meter mellom kote 375 og kote 251, alternativt 116 meters fall mellom kote 375 og kote 259. Vannveien blir noe over 2 km lang, og planlegges i tunnel på øvre del og i nedgravd rørgate på nedre del av strekningen. Eksisterende veier vil oppgraderes og ca. 140 m ny vei vil etableres for adkomst til kraftstasjon og tunnelpåhugg. Middelvannføringen ved inntaket er 1,4 m³/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 4,1 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,2 MW, alternativt 3,9 MW, og skal etter planen produsere 9,5 GWh, alternativt 8,9 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 2100 m, alternativt 1850 m i Bjurbekken. Søker har planer om å slippe 200 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren i minstevannføring.

Fylkesmannens vurdering

Berggrunnen i området består hovedsakelig av kalkglimmerskifer, stedvis med kalksilikatførende skifer. Bergartene avgir mye kalsiumioner, noe som plantene kan nyttiggjøre seg av. Det er derfor forventet å finne rik vegetasjon i influensområdet.

Bjurbekken ved Bjerklia ble i bekkekløftprosjektet vurdert som lokalt viktig (C-verdi). Bekkekløften er orientert mot sørvest, og solinnstrålingen er høy. Fra verdivurderingen i bekkekløftprosjektet gjengis følgende:

Dette er ei topografisk velutviklet bekkekløft, med bratte skråninger og en del berg, men rike vegetasjonstyper er sjeldne (fattig til halvrikt dominerer), bergene er ikke kalkrike, skogen er fattig på naturskogselementer, og arts mangfoldet er ordinært. Det er på alle måter ei "ordinær" nordboreal fjellskogskløft. Området vil i liten grad bidra til å fange opp viktige mangler ved skogvernet (de prioriterte skogtypene "bekkekløft" og "høgstaudekog" er oppfylt i liten grad).

Arts mangfoldet er ordinært og skiller seg lite ut fra det som er vanlig for halvgammel, halvrik grandominert skog i nordboreal sone i distriktet. Eneste naturskogsart (og rødlistede art) som ble påvist var gammelgranskål (*Pseudographis pinicola*) (NT). Denne ble funnet på en grov stubbe av gran nederst, og er vurdert som et restelement. Ellers ble det funnet sparsomt med kalkkrevende fjellplanter langs bekken. Bioreg AS vurderte en fossesprøytsone like nedstrøms inntaket til å være av middels verdi (B). I tillegg ble den nær truede (NT) arten gubbeskjegg påvist.

Tilgjengeligheten i området er relativt begrenset, og lokaliteten kan ikke ansees som mer en middels godt undersøkt. Selv om det sikker kan påvises flere arter, foreligger det imidlertid klare indikasjoner på at naturmangfoldet ikke er særdeles verdifullt.

Det forekommer muligens hekking av enkelte rovfugler i området, bl.a. havørn og fjellvåk. Dersom hekking foregår i nærheten av de planlagte inngrepene, vil disse fuglene kunne bli forstyrret og eventuelt oppgi hekkingen under anleggsfasen. De negative konsekvenser for rovfuglartene i driftsfasen vurderes som små.

Når det gjelder fossen og fossesprøytsonen opp mot fjellet, ble det påvist en fosseengforekomst, hvor blant annet putehinnelav (*Leptogium intermedium*) ble funnet. Denne lavarten er fra tidligere kun påvist sør for Trondheimsfjorden. Den fuktighetskrevende arten fjellsyre ble også funnet her. De fleste av kalkkrevende og fuktighetskrevende artene ble funnet på en knaus. En forklaring på dette kan i følge konsulentfirmaet å være at mye av kløfta var utilgjengelig da undersøkelsen ble gjennomført.

«Fosseberg og fosseeng» er i Norsk rødliste for naturtyper 2011 kategorisert som nær truet (NT). Et søk i DNs naturbase avdekker ingen registrerte fossesprøytsoner i Hemnes kommune. For Nordland er det kun kjent ca. 20 forekomster av denne naturtypen. Selv om Bioreg AS var noe i tvil om riktigheten av å definere den som fossesprøytsone etter DNs håndbok nr. 13, framstår lokaliteten som såpass naturfaglig interessant. Sammenholder man dette med at fossesprøytlokaliteten utgjør et markert landskapselement, som en slags avslutning av Bjurbekkdalen mot fjellet, vil det være av betydelig interesse å bevare denne intakt. Etter Fylkesmannens vurdering burde det, i tillegg til slipp av minstevannføring, vært vurdert et alternativ inntakspunkt nedstrøms fossen, jfr. naturmangfoldloven § 12. Dette vil,

slik vi ser det, redusere konfliktgraden betraktelig. Betydningen av å bevare fossen framstår som mer viktig som følge av reguleringer og kraftutbygginger i omkringliggende områder.

Med hilsen

Roar Høgsæt (e.f.)
fylkesmiljøvernssjef

Tore Vatne
seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:
Hemnes kommune
Direktoratet for naturforvaltning
Nordland fylkeskommune
Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland
Reindriftsforvaltningen Nordland